

Kitaaba Daani'el - Lakkoobsa Shantamii Shanii

Kuusaa Raajii Raajii Mul'isu: Mul'ata Gabri'el Daani'eeliif Kenne

Jeff Pippenger

2024-01-19

Gaabreel erga Daani'elitti dhufe; inni waggoota torbaatama booji'amummaa raajii Ermiyaasii, kakuu fi abaarsa Musee hubatee booddee.

Bara mootummaa isaa isa jalqabaatti, ani Daani'el kitaabota keessaa baay'ina waggoota sanaa hubadhe; innis dubbiin Waaqayyoo Ermiyaas raajichaaf dhufee, diigamni Yerusaaalem waggaa torbaatama akka guutamu ture.... Eeyyee, Israa'el hundinuu seera kee cabseera; sagalee kee akka hin ajajamneef irraa goraniiru; kanaafis abaarsi fi kakuu inni seera Musee garbicha Waaqayyoo keessatti barreeffame nurratti dhangala'eera; nu isa irratti cubbuu hojjenneerraatii. Innis dubbii isaa kan nu irratti, abbootii murtii keenya kan nu irratti murteessan irrattis dubbate ni jabeesse; hamaa guddaa nurratti fiduuf; sababiin isaa, samii guutuu jala waan Yerusaaalem irratti ta'e fakkaatu hin ta'in. Akkuma seera Musee keessatti barreeffametti, hamaan kun hundinuu nurratti dhufeera; ta'us, akka yakka keenya irraa deebinuuf, dhugaa kees hubannuuf, fuula Waaqayyoo keenya duratti kadhannaa hin dhiyeeffanne. Kanaaf Waaqayyoo hamaa sana irratti dammaqqee nurratti fide; hojii isaa hundumaa keessatti Waaqayyoo keenya qajeelaadhaatii; nu garuu sagalee isaa hin ajajamne. Daani'el 9:2, 11–14.

Jechi Daani'el keessatti fayyadame, kan “kakuu” jedhamee hiikamu, isauma Museen keessatti Leewwota digdamii jaha keessatti “yeroo torba” jedhamee hiikame dha. Obboleettiin White boqonnaa sagal keessatti, Daani'el walitti dhufeenya yeroo Ermiyaas waggoota torbaatamaa fi yeroo kuma lamaa fi dhibba sadii hubachuuf akka barbaadaa ture nutti himti. Gaabri'el boqonnaa saddeet keessatti mul'ata guyyoota kuma lamaa fi dhibba sadii Daani'el akka hubatuuf ajajamee ture; yommuu boqonnaa sagal keessatti deebi'ee dhufu immoo hojii isaa xumuraa jira, achittis Daani'eliin mul'ata lamaan kanneen mata-duree boqonnaawwan torbaa, saddeetii fi akkasumas sagalii turan sammuu isaatiin adda akka baasu isa beeksisa. Mul'atni lamaan sun mata-duree “dabalata beekumsaa” isa bara 1798 keessatti hiikameedha.

Torban waggoota torbaatamaa Ermiyaasii fi “abaarsa” Musee lamaan isaanii iyyuu mallattoowwan “yeroo torba” ti; akkuma “kakuu” Museetiin bakka bu'amee mul'atu. Garuu Gabri'eel diigama yeroon waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii ta'e ni dhiyeessa. Innis sirriitti qoodamuu kan danda'u yeroo hariiroon mul'ata (“chazon”) dhidhiitamaa sanaa, fi mul'ata (“mareh”) mul'achuu sanaa sirriitti qoodametti qofa dha. Gabri'eel jalqabatti Yihudootaaf yeroo qorumsaa waggoota dhibba afurii fi sagaltamaa kenname akka ture ibsuudhaan jalqabe. Yeroon sun immoo yeroo fincila waggoota dhibba afurii fi sagaltamaa kan waggoota torbaatamaa booji'amuu fidaa ture sanauma ture.

Jechi “murtaa'e” jedhu lakkoofsa afurii fi digdamii keessatti yeroo labsii sadaffaan bara 457 Dhaloota Kiristoos dura ba'e irraa jalqabee hamma Istifaanos bara 34 Dhaloota Kiristoos boodatti dhagaan rukutamee ajjeefamutti jiru agarsiisa; garuu jechi “murtaa'e” jedhu lakkoofsa jaha fi

uuman, ilaalchi mul'ata dhidhiitamaa waggoota torbaatamanii sirriitti hubatamee qofa, mul'ata qulqullina iddoo qulqulluu fi loltoota sana deebifamuu wajjin walqabsiifamee yoo hubatame, sirriitti hubatamuu danda'a. Mul'ata facaafamuu abaarsa Musee diduun, mul'ata walitti qabamuu diduudha. Mul'anni waggoota torbaatamanii mul'ata facaafamaati. Mul'anni waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii mul'ata walitti qabamaati. Mul'anni waggoota torbaatamanii mul'ata "chazon" kan facaafamaati; mul'anni waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii immoo mul'ata "mareh" kan walitti qabamaati.

Kanaafuu waan Waaqayyo walitti hidhe, namni gargar hin baasin. Maarqos 10:9.

Mul'attoon mul'atoonni raajii duraanii keessatti walitti hidhamanii jiru; tokko diduun isaanii lamaan isaanii illee diduudha. Dhugaan kun, utuma Adventizimiin raajii waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii qabatani dhaabbachuu isaanii himatanii jirani iyyuu, akkuma isaan bara 1863 keessatti "yeroo torba" didanitti, utubaa giddugaleessaa Adventizimii didanii jiraachuu isaanii mul'isa. Yihudoonni seera Waaqayyoo eeguu isaanii himachuu hin turree? Israa'el durii Masiihii eeggachaa jiraachuu isaanii himachuu hin turree? Yoo jecha Waaqayyoo hin deggerre ta'e, himannaan akkasii hiika hin qabu.

Namoonni Miilarii dhuma irratti Adoolessa 22, 1844 akka xumura yeroo guyyoota kuma lamaa fi dhibba sadii ta'eetti adda baasan; garuu hubannoon isaanii daangeffamaa ture. Ifni waa'ee mana qulqullummaa samii fi Kiristoos guyyaa sana Iddoo Hundumaa Caalaa Qulqulluu keessatti mul'achuu isaa irratti ibsu abdi kutannaa guddaa sana booda qofatti dhufe. Erga guyyaa sana booddee qofatti ergaa ergamaa sadaffaa fi seera Waaqayyoo argan.

Gooftaan ifa raajii waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii wajjin walqabatu guddisuu yaadee ture; bara 1856 keessattis, inni balbala ifa dabalataatiif bane, waggoota torban itti aanan keessatti immoo Advantizimiin balbala sana cufe. Erga Fulbaana 11, 2001 booddee qofaatti Gooftaan barattoota raajii gara barruulee Hiram Edsonitti deebi'anii akka ilaallatan geggeesse; ifni "yeroo torbaa" jedhamu sunis ammas yeroo tokkoof dabalaa jalqabe.

Walii gala waliigalteewwan waggaa kuma lamaa fi dhibba sadii fi kan waggaa kuma lamaa fi dhibba shanii fi digdamaa gidduu jiru arguuf diduun, Adventismiin Waxabajjii 22, 1844 hubannaa hir'ataa fi guutuu hin taaneen hubate.

Yeroo S. S. Snow guyyaa fannifamuu irratti murteesse sana booda, guyyaan Onkololeessa 22, 1844 ni beekame.

Kanaafuu fi hubadhu; yeroo ajajni Yerusaalemiin deebisanii ijaaruu fi haaromsuuf ba'u irraa jalqabee hamma Masiihii, Bulchaa sanaatti torban torba, akkasumas torban jahaatamii lama ni ta'a; daandiinis irra deebi'ee ni ijaarama, dallaanis akkasuma, yeroo rakkisaa keessattillee. Torban jahaatamii lama booddees Masihiin ni murama, garuu ofii isaatiif miti; ummanni bulchaa dhufuus magaalaa fi iddoo qulqulluu ni balleessa; dhumni isaatiis akka lolaa ni ta'a, hamma dhuma waraanaattis diigamni murtaa'e jira. Inni torban tokkoof namoota baay'ee wajjin kakuu ni cimsas; walakkaa torbanichaattis aarsaa fi kennaa ni dhaabsiisa; babal'ina xuraa'umma jibbisiisaatiin lafa sana duwwaa ni godha, hamma xumuraatti, wanti murtaa'es isa diigametti ni dhangala'a. Daani'el 9:25–27.

Warri Millerotaa guyyaa sirrii fannifamuu Kiristoos beekan; achiis dhumni yeroo waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii sun adda baafame. “Masihiin irraa muramuu” inni “giddugala torbanichaatti” ta’e, yeroo Kiristoos Yihudoonni yeroo qormaata isaanii guutummaatti guutanii akka guutanii dhangalaasanitti, akka “baballina xuraa’ummaawwaniin” fakkeeffametti, “kakuu” sana jabeesse, innis ni adda baafame. Fannoon sun mallattoo seenaa kan ergaa Iyya Barii Halkan Walakkaa beekuu keessatti barbaachisaa ture ta’e.

Waan ifa keessaa isa aayatawwan mul’ata humna Waaqayyoo akkas jabaa ta’e sana fide keessatti argamtu jiraatellee, warri Millerites hubannoo aayatawwan sanaa isa fedhii Daani’el mul’ata lamaan gidduu hariiroo jiru hubachuuf qabuun bakka bu’ame sana ga’u hin dandeenye. Torban Kiristoos kakuu jabeesse sun yeroo lamaatti qoodame; yeroo booda obboleettiin White inni kun tajaajila dhuunfaa Kiristoos waggaa sadii fi walakkaa ture bakka bu’a jedhee adda baafta; achi booddees tajaajila isaa isa karaa bartootaatiin bakka bu’e. Isaan mallattoo seenaa fannoo ta’e guyyaa Onkololeessa 22, 1844 murteessuuf bu’uura ta’uu isaa argan; garuu inni akkasumas giddugala yeroo lama wal-fakkaataa waggaa sadii fi walakkaa ta’an bakka bu’uu isaa hin argine; kanaafis “yeroo torba” bakka bu’a; isa Waaqayyoo karaa Museetiin “lola kakuu isaa” jedhee waame.

Kana anis isin faallaa keessanittiin isin wajjin adeema; cubbuu keessaniif yeroo torba immoo isin adaba. Ani billaa isin irratti nan fida; inni kakuu koo cabsuu keessan haaloo baasa; yeroo isin magaalota keessan keessatti walitti qabamtan immoo, ani dha’icha isin gidduutti nan erga; isin harka diinaatti ni kennamtu. Lewwota 26:24, 25.

Yeroo Kiristoos kakuu namoota baay’ee wajjin raggaasisaa turetti, kakuu sana irrattidha Yihudoota didoo wajjin falmii qaba ture. “Falmii kakuu isaa” bara dhaloota Kiristoos dura 723 keessa jalqabe; yeroo sanatti Asooronni mootummaa kaabaa booji’amtii keessa galchan, achiis guyyoota raajii kuma tokko dhibba lamaa fi jahaatamaaf waaqeffannaan mootummaa waaqolii sobaa Israa’el isa dhugaa miilla jala dhidhiite. Dhiidhiitamni sunis itti aansuun guyyoota raajii kuma tokko dhibba lamaa fi jahaatama biroof, paapaasummaan Israa’el hafuuraa miilla jala dhidhiite.

Torban raajii Kiristoos kakuu sana jabeesse, mul’ata waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii guutuudhaan, akkasumas mul’ata waggoota kuma lamaa fi dhibba shanii fi digdamii bakka bu’e. Warri Millereetotaa raajii waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii keessaa hanga ga’utti ergaa Iyya Halkan Giddugaleessaa sirriitti labsuuf ni hubatan; garuu ifa keessaa isa tokko tokko, hiikni Gabri’el boqonnaa sagal keessatti dabarsuuf yaadame, ni didan.

Gabri’el Daaniyaeliin mul’ata lamaan sirriitti addaan qooduuf (yaadaan adda baasuuf) isa barsiisee ture; isaanis “dhimma” fi “mul’ata” jechuun bakka bu’anii ibsaman. Gorsa sana raawwachuu keessatti, Obboleettiin White immoo akka nutti himtutti, Daaniyael hariiroo torban torbaatama (mallattoo “yeroo torbaa”) fi waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii gidduu jiru hubachuuf yeroo yaalu, kunuma ba’aa isaa guddaa ture.

Adevantizmiin “yeroo torban” diduu isaaniitiin, isaan bakka yeroo jalqabaa waggoota dhibba afurii fi sagaltamii, kan waggoota kuma lamaa fi dhibba sadii keessaa muramee addaan baafame, fincila kakuu isa Museen “lola kakuu isaa” jedhee adda baase agarsiisu hubachuu hin dandeenye keessa

galche.

Isaanis torbanicha gidduutti raawwatame guyyaa qofa adda baasu irra darbee, giddugala falmii Kiristoos ajajamuu dhabuu Israa’el wajjin dhiiga kakuu sanaatiin ta’e iyyuu akka beeksisu akka hin hubanne ittifaman turan. Isaan dhugaa kanaafis jaamani turan; inniis dhiigni fannoo irratti namoota baay’eedhaaf dhangala’e, kan kakuu isaa mirkaneessaa ture, kakuu Lewwoota digdama shanii fi digdama jaha keessatti kaa’ames akkasuma mirkaneessaa ture.

ናይ ጥንታዊ እስራኤል ሀዝቢ እቲ ኪዳን ከም እቲ ንሳቶም ዝገለጹዎ መግለጺ: “ጌይታ ዝበሎ ኩሉ ክንገብር ኢና” ኢሎም ተቐበሉ፤ ነገር ግን እቲ ክርስቶስ ዝቐርቦ ዝነበረ ኪዳን ሕጉ ኣብ ልቢ ክጽሓፍ ከም ዝደሊ ፈጺሞም ኣይተረድኡን። እቲ ፈሪሳዊ ዝኾነ መግለጺኦም ናይ ስነ-ስርዓት ናይቲ ኪዳን ካብ ምርዳእን ምቕባልን ናይቲ ሓቀኛ ኪዳን ኣገደዶም።

Israa’el inni ammayyaa dhiiga fannoo gidduu torbaniitti dhangala’e sana akkaataa hiikaatiin ibsite; hiikni sunis yeroo Israa’el durii Masiichicha diddee, “Nuyi mootii Qeesaar malee hin qabnu” jette sanatti jaamummaan isaan irra ture akkuma ture, Israa’el ammayyaas irratti jaamummaa wal fakkaataa fideera.

Israa’el inni ammayyaa ammayyuu wanti Gabri’el seenaa Daani’eeliif ibse sana kakuu mirkaneessuu qofa utuu hin ta’in, bittinneessuun warra kakuu sana didan irratti fidamus akka of keessatti hammatu hin hubatu; lakkoofsonni sun Roomaa waaqeffataa (bulchaa dhufuuf ture sana) magaalattii fi mana qulqullummaa akka balleessu, akkasumas hamma dhuma waraana sanaatti—kan mana qulqullummaa fi raayyaa gad dhiite—“badiisotni,” jechuun baay’inaan, murtaa’anii turan jedhu.

Seenaa keessatti Kiristoos dhiiga isaa kakuu namoota baay’ee wajjin mirkaneessuuf dhangalaase san keessatti, humnoonni lamaa barbadeessan kanneen Roomaa heedaafi Roomaa paaphaasummaa ta’an ifatti adda baafamanii jiru. Dhiigni fannoo irratti dhangala’e sun isa Kiristoos mana qulqullummaa samii keessa geessuudha; innis hojii Isaa mul’ata “mareh” kan waggoota kuma lamaa fi dhibba sadiitti ibsameef fakkeenya dha. Seenaa sunis seenaa mul’ata “chazon” kan waggoota kuma lamaa fi dhibba shan fi digdamii ta’e wajjin walitti hidhamee jira; kunis akkuma humnoota lamaa barbadeessan sanaan kan mana qulqullummaa fi loltoota gad dhiitanii miidhanitti bakka bu’amee jira.

Dhugoonni abjuu Miilarii keessatti akka faayaatti bakka bu’aman aduudhaa ifa guddaa qabuun ni calaqqisaniiru; garuu guutuu hin turre. Bara dhumaatti, yeroo Iyya Giddugaleessaa qubee irraa qubeetti irra deebi’amee labsamutti, faayawwanuma sana “Namicha brushii xuraa’inaatiin” saanduqa haaraa, guddaa keessatti ni darbamu; achiis isaan duraan turan caalaa yeroo kudhan ifa guddaadhaan ni calaqqisu. Isaan ergaa Iyya Giddugaleessaa isa dhuma sanaa qoricha ta’u. Faayawwan sun addatti ragoota lamaan Habaaquuqiin raajii dubbataman biratti akka gabateewwaniitti beekamanii turan. Yeroo gabateewwan lama chaartota qajeelchitoota durii bara 1843 fi 1850 “sararaa irratti sararaa” wal irra kaa’amanitti, faayawwan Miilarii addatti ni beekamu; akkasumas gochuu kanaan faayawwan sun ergaa Iyya Giddugaleessaa isa dhuma bakka bu’u.

Dhugoonni baay'een chaartiiwwan lamaan irra jiran raajiiwwan bara 1844 dura raawwataman ibsu; akka bineensota Daani'el boqonnaa torbaa fi saddeet keessatti ibsaman adda baasuu fakkaatan. Fakkeenya Daani'el boqonnaa lamaa keessatti argamu ni mul'ata. Falmiin mul'ata sana kan dhaabu Roomaa moo Antiochus Epiphanes akka ta'e jedhu achi jira. Abdii kutannoon jalqabaa fi yeroo turtii Hab 2 fi durboota kudhanis achi jiru. Dhufaatiin ergamaa sadaffaatis achi jira; mana qulqullummaa samii akkasuma. “Kan guyyaa hundumaa” mallattoo mootummaa waaqeffannaa ormaa ta'ee achi jira. Akkasumas, eeyyee, Waaqayyoo Islaamaa keessaa “Woes” sadan achi jiru. Yommuu walitti fidaman, chaartiiwwan sun yeroo Leenci gosa Yihudaa dhugaa raajii tokko hiikuutti “dabalata beekumsaa” ta'u agarsiisa tokko bakka bu'u.

Akkuma ilaalcha keenya mul'ata Lagaa Ulaii kan bara dhumaatti, bara 1798tti, beekumsa raajii kan hiikni isaa banameef fakkeenya ta'e irratti xumura irratti yeroo geenyu—beekumsi kunis baay'achuun jawweelee saanduqa haaraa, guddaa ta'e keessatti abjuu William Miller keessatti argaman guutuuf waan ta'eef—dhugaawwan Millerootaa kan seenaa isaanii keessatti hin xumuramin irra deebinee ilaalla. Kanneen keessaa muraasni yeroo seenaa keessatti Milleroonni itti jiraachaa turan irraa kan ka'e haala hin xumuramneen dhiifaman; kaan immoo warra ifa ergamaa sadaffaatii guddachaa dhufuu wajjin tarkaanfachuu didanii ajajamuu didaniin haala hin xumuramneen dhiifaman.

Nuti aanee itti aanutti barruu itti aanu keessatti itti fufna.

“Warri Waaqayyoo ergaa wajjin erge hundinuu namoota qofa; garuu amala ergaa isaan baatan sun maal dha? Sababii Waaqayyoo waan filatamaa ta'u ilaalchisee isin hin mariisifneef, isin akeekkachiisawwan sana irraa garagaltuu yookaan salphistuu? Waaqayyoo namoota dubbatan, sagalee isaanii ol kaasanii utuu hin qusatin iyyaan labsan waama. Waaqayyoo yeroo kanaaf hojii isaa akka hojjetaniif ergamtoota isaa kaaseera. Namoonni tokko tokkoon, sababii isaan ergaa dhugaa guutummaatti miidhaginaa fi sirrummaa barbaadamuu hundumaan hin dubbifneef, dhugaa qajeelummaa Kiristoos irraa garagalani namoota sanaa fi hir'ina isaanii qeequ filataniiru. Isaan hinaaffaa baay'ee qabu; dhimma sana irratti baay'ee cimuu; mirkaneessanii baay'ee dubbatu; kanaafis ergaan lubbuu baay'ee dadhabanii fi cunqurfamanii jiran hedduudhaaf fayyina, jireenya, fi jajjabina fiduu danda'u sun hamma tokkoof ni dhiibama; sababiin isaas akkuma namoonni dhiibbaa qaban garaa isaanii ofii cufatanii fedha isaanii mataa isaanii waan Waaqayyoo dubbate irratti mormiitii dhaabaniin, akkasiin warra ifa hawwanii fi kadhatanii turan, humna jiraachisuufis kadhatan irraa balaqqeessa ifaa sana fudhachuuf ni yaalu. Kiristoos dubbiilee hamaa, of tuulummaa guutuu, fi qoosaa tuffiitiin tajaajiltoota isaa irratti dubbataman hundumaa, akka isa ofii irratti dubbatamanitti galmeesseera.”

“Ergaan ergamaa sadaffaa ni hubatamu hin ta'u; warri ulfina isaa dabalaa deemuun keessa hin adeemne, ifa lafa ulfina isaatiin ibsu sana ifa sobaa jechuun waamu. Hojii ta'uu danda'e, warra dhugaa didaniin, amantii dhabuu isaanii irraa kan ka'e, osoo hin hojjetamin hafu. Nuti isin ifa dhugaa morman kadhanna, karaa saba Waaqayyoo irraa ka'aa. Ifni samii irraa ergame ifa qulqulluu fi cimaa ta'een isaan irratti haa ifu. Waaqayyoo isin warra ifni kun isin ga'e, itti fayyadama isin isaaf gootanitti itti gaafatamoo godha. Warri dhaga'uu hin feene ni itti gaafatamu; sababiin isaa, dhugaan akka isaan bira ga'u godhamee ture, garuu isaan carraa fi mirga isaanii tuffatan. Ergaan ragaa waaqayyummaa of keessaa qabu gara saba Waaqayyooitti

ergameera; ulfinni, surraan, qajeelummaan Kiristoos, kan gaarummaa fi dhugaadhaan guutame, dhiyaateera; guutummaan Waaqummaa Yesuus Kiristoos keessatti jiru, warra garaan isaanii loogiidhaan hin cufamne hunda hawwachuuf, bareedinaa fi jaalalaan gidduu keenya keessatti ibsameera. Nuti Waaqayyo gidduu keenya keessatti hojjechuu isaa ni beekna. Lubbuun cubbuu irraa gara qajeelummaatti deebi'an argineerra. Amantiin garaa warra qalbiin isaanii cabe keessatti haaromfamuu isaa argineerra. Nuti akkuma namoota dhukkuba lamxiidhaan qulqullaa'anii karaa isaanii itti fufan, keessaa tokko qofti deebi'ee Waaqayyoof ulfina kenne sanaa taanaa? Kanaa mannaa, gaarummaa isaa haa himnu; garaadhaan, qalamdhaan, sagaleedhaanis Waaqayyoon haa jaju." Review and Herald, Caamsaa 27, 1890.